

SARS E AMOGELA TEKANYETŠO YA KOLEKA YA DITSENO YA GO BOELETŠWA

Tshwane, Laboraro 23 Feberware 2022 – Ditirelo tša Motšhelo tša Afrika Borwa (SARS) di amogela tekanyetšo ya koleka ya ditseno ya go boeletšwa yeo e begilwego ke Tona ya Ditšhelete, Mrn. Enoch Godongwana. Ka go polelo ya gagwe ya Tekolo ya Tekanyetšo ya Ditšhelete ya 2022, Tona o okeditše tekanyetšo ya ditseno go R1 547.07 billion go tloga ka tekanyetšo ya Feberware 2021 ya R1 365.1 billion. Ditseno tša 2021/22 di fihleletše ditetelo ka poelo ya kabo ya motšhelo go GDP ka phihlelelo ya 24.7%, yeo e lego godingwana ga maemo a pele ga COVID gomme se se laetša gore tekanyo ya phokotšo e sepela gabotse.

Dikoleka tša ditseno tša ngwaga wa ditšhelete wa 2021/22 di dirilwe ka thelelo go fetiša tekanyo yeo e bego e beetšwe ka go poeletšo ya Tekanyetšo ya ditšhelete le Setatamente sa Pholisi ya Tekanyetšo Gare (MTBPS). Ditheko tša ditšweletšwa di gogile ka kgara dikgweding tše mmalwa tša go feta, gomme ka fao, dikarolokgolo tša SARS le dilete di hlegile kudu go nyakego e kgolo ya lefase ya didirišwa. Letseno la tlaleletšo leo le gotšwego ka go tšweletša didirišwa le dikhamphani tša kišontle tšeo di sepetšanago le SARS ka obamelo ya metšhelo ya tebanyo le phethile ka koketšo e kgolo go fetiša ka fao go bego go letetšwe ya ditseno tša motšhelo.

SARS e tšwelapele go tšea magato a ditiragalo tša go nyalelana le tlhohleletšo ya obamelo. Go na le koketšo ya ngwaga ka ngwaga yeo e lemogegago ya 18%. Se se dirwa ka tsepelelo le di-oditi tša mošomo wa dikgweba tše kgolo, tšeo di tšweleditšego ditseno tša tlaleletšo tša go feta R4 billion. Yuniti ya Ekonomi yeo e sego Molaong e itemogetše phetšo ya dinyakišišo gomme e phethagaditše diphuruputšo le ditshwaro tšeo di dirilego nete ya go batamela R6 billion. Mola go tsepeletšwe go nolofatšo ya kgwebišano, re dirile mošomo wa oditi wo o dirilego palo ya ka godimo ga R5 billion. Go ya ka tekanyetšo yeo e boeleditšwego ke Tona, mošomo wo o tla tšwelapele gomme o tla katološwa.

Go tlaleletša tša ka godimo, tsepelelo ya rena gape e tla tšwelapele ka go šoma ka kgetho ya tšeo di ka dirwago pele, tšeo magareng ga tše dingwe di akaretšago tirišo ya data le bohlale go thibela palo e mmalwa ya tuhlišo ya VAT ya bofora le dipušetšo tša tefelo ya PIT yeo e kleingwago ke dinokwane tšeo di šomago ka bomenetša bja motšhelo. Bophagamo bo oketša bokgoni bja go dira dikoleka tša motšhelo ka katološo; ka phethagatšo ya dikeletšo tša Komiti

ya Motšhelo ya Davis ka ga dintlha kgolo tša meela ya mešomo ya go ama obamelo ya koporeiti le Batho ka noši ba Lehumo la Godimo, bo sepetša ka lebelo dinyakišišo tša bosenyi le kgatlhano ya ditlwaelo tša kgwebo yeo e sego molaong;le go aga pholisi le motlhako ka ga koketšo ya dikoleka tša ditseno le ditirelo go ekonomi yeo e sego ya semmušo. Tšhepetšo ya kgato ka kgato ya mošomo wa obamelo o tla tšwelapele le go sepela ka lebelo. Gape seo re tlo se dirago mmogo le mošomo wo, re ikemišeditše go kaonafatša maitemogelo a ditirelo tša rena tša motšhelo. Go tloga go le bohlokwa gore tšwelapele go fana ditirelo tša go ya go ile go balefela motšhelo gore re kgone go ba thuša go fihlelela boitlamo bja bona bja semolao ntle le maphekgo.

Go tloga ka la 31 Janaware 2022, SARS e kolekile R1 252.2billion, ka phihlelelo ya go feta ngwagola ya kgolo ya R275.1billion (28.2%) gape le kgolo ya R169.6billion (15.7%) kgatlhanong le dikoleka tša 2019/20. Bontši bja dikoleka kgatlhanong le tekanyetšo yeo e gatišitšwego bo laetša koketšego ya godimo ka kgolo yeo e otletšwego ke (Motšhelo wo o šetšego wa Dikgwebo morago ga ditlošo) *Net personal income tax* (Motšhelo wo o šetšego wa Letseno la Mong morago ga ditlošo) (R30.5billion, 7.4%), le *Net value added tax* (Motšhelo wo o šetšeng wa VAT morago ga ditlošo) boleng bja go tlaleletšwa (R15.0billion, 5.0%). Dikoleka tša makgetho a metšhelophahlogae di a kaonafala go tloga mola go bego go beilwe dikiletšo tša kgwebišano ka lebaka la dithibelo tša thekišo tša COVID-19 , kudu dikiletšo tša dinotagi, fao dikhamphani gabjale di lefelago makgetho ao a diegilego ka nako ya leuba.

Go tšwelapele, dikotsi tša infleišene ya godimo le pholisi ya tšheleta ya go pitlagana, go tšwelapele ga leuba la COVID-19 le ditiego tša phethagalo ya kago ya kaonafatšo e dula e le gona. Phepo ya motlhagase e tšwelapele, infleišene ya godimo - le kamompe go nyakego e kgolo ya didirišwa le bareki le letseno leo le dirišwago - di tlhola ditlhotlo go dikoleka tša ditseno.

Go kotare yeo e latelgo, ditheko tša didirišwa di letetšwe go nolofala ka lebaka la matshwenyego a ekonomi ya lefase. Ka fao, tebelelokakaretšo ya motšhelo wa Sebakanyana wa CIT bakeng sa 2022/23 e ka theogela fase go feta maemo a gabjale bjale ka ge nyakego ya didirišwa e fokotšega.

Segolothata sa mošomo wa SARS ke go aga le go dira setlwaedi sa setšo sa obamelo ka Boithaopo, yeo e tlogago e le bohlokwa kudu go kago ya setšhaba le go kgonthiša gore balefela motšhelo ka moka ba lefela karolo ya bona ka botshephegi. Se ga se maatlafatše

fela temokrasi ya rena, eupša se tiišetša motheo wa bokamoso bjo re bo labalabelago bjale ka setšhaba.

SARS e tšwelapele ka leeto la yona la ditšithale ka go tšwelapele go ba SARS ya sebjalebja e bohlale, ya bohlale bja go se belaetše, ya go tshephagala, ya go potego, ka go nolofaletša balefela motšhelo go kwešiša boikgafo bja bona le go dira kgwebo le mmušo. Ka tsela ye, re beeletša ditlabela tše dintši go kaonafatša mekgwatšhomo ya rena ka go katološa bokgoni bja rena, ka ditheknolotši tša kgontšhagalo, tshekatsheko ya *data* le bohlale bja ekišo gammogo le tirišo ya mekgwatšhomo ya metšhene ya go ithuta. Re a holofela gore dilthomo tše di tla thuša go kaonafatša maitemogelo a molefela motšhelo, gammogo le go kaonafatša bokgoni bja rena baja go kgesa le go šomana le go se obamele. Se se ka se thuše fela go dira mphsafatšo ya Dikhasetomo eupša go dira diphethagalo tšeo di hlokegago, tšeo di ka dirago tirelo e kaone go balefela motšhelo. Ga go fao tshepetšo ye e hlokegago ka potlako go feta go šomana le pitlagano ya poso ya mollwane wa Beitbridge, wo o lego o mogologolo mo nageng le go putlaganya khontinente.

Khomišinare wa SARS Edward Kieswetter o boletše gore: “Re dula re na le tebelelo pele ya gore re tla fihlelela ditekanyo tše dimpsha tša ditseno. SARS e tla tšwelapele go šoma ka thata go tšweletša tagafara ya yona ya go koleka ditseno ka moka tšeo di letetšwego go lefelwa go kgona go aga mmušo wa kgontšhagalo wo o direlago maphelo a maAfrika Borwa ka moka. Wo ke mošomo wa toka wo o sepetšanago le Morero o Mogolo wo o direlwago ke SARS.”

Go bohlokwa go lemoga gore SARS e tla be e swara mengwaga ye 25 lenyaga. SARS e tšwelapele go direla batho ba naga ye ka phethagalo le kgontšhagalo ka morero wa go fihlelela morero o mogolo wa go thuša mmušo go dira mmušo wa go ba le bokgoni. Mengwageng yeo e fetilego, SARS e dirile tšwetšopele ya go makatša ya go bušetša seriti sa yona sa phethagalo, potego ya yona le mošomo wa yona. Ge e sale e tlhongwa, SARS e kolekile palo ya go feta R16 trillion bakeng sa tšwetšopele ya leago la naga le ekonomi. Ditseno tše di kgontšhišitše mmušo go kaonafatša maphelo a dimilione tša maAfrika Borwa ka kabelo ya tlhokomelo ya maphelo, thuto, mphiwafela le ditirelo tša motheo. Mmušo wa go kgona ga se fela ka ga khwalithi ya badiredi ba mmušo, eupša ke ka phethagalo ya ditheo tša yona.

Re leboga maAfrika Borwa ka moka – bjale ka ge naga e tšwelapele go šoma ka thata le ge go na le maphekgo; ke ka lebaka la thekgo ya lena le go hlompha kamano ya selegae go bohle, gore naga ya rena e šomele bohle.

Go hwetša tshedimošo enngwe, ka kgopelo ikgokaganye le SARSMedia@sars.gov.za